«ΕΝΑΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ…»

Ο ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΙΧΑΜΕΝΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

ΜΕΡΟΣ 2ο: '70s: Ο ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΣΜΟΣ ΩΡΙΜΑΖΕΙ ΠΑΘΑΙΝΕΙ ΑΜΟΚ ΚΑΙ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΣΙΑ

Στο προηγούμενο τεύχος προσπαθήσαμε να ανατρέξουμε στις απαρχές του αριστερού τριτοκοσμισμού: αυτού του περίεργου πράγματος που προκαλεί πηγαία απέχθεια σε κάθε αντιεξουσιαστή που σέβεται τον εαυτό του, αλλά για το οποίο συνήθως δεν καταλαβαίνουμε τίποτα, λόγω των λέξεων «αλληλεγγύη» και «αντι-ιμπεριαλισμός» που χρησιμοποιούνται για να περιπλέξουν και να συσκοτίσουν την ουσία του πράγματος. Η οποία δεν είναι άλλη από την κρατική χρησιμότητα του τριτοκοσμισμού στους διακρατικούς ανταγωνισμούς.

Λέγαμε ότι αυτές οι απαρχές μπορούν να εντοπιστούν στη μεταπολεμική κατάρρευση των ευρωπαϊκών αποικιών, η οποία συνέπεσε με την κεϊνσιανή κρατικοποίηση της αριστεράς που στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής βρήκε ένα ακόμα πεδίο για να αποδείξει τη χρησιμότητά της στο κράτος. Έτσι, στις δεκαετίες του '50 και του ΄60 ο αριστερός τριτοκοσμισμός έκανε τα πρώτα του βήματα σε τούτο τον κόσμο.[1] Έφτιαξε ιδεολογίες, οι οποίες τα επόμενα χρόνια μεταλλάχτηκαν και στη δεκαετία του '70 έμελλε να εκτοξεύσουν τον αριστερό τριτοκοσμισμό και να τον οδηγήσουν σε μια χρυσή εποχή. Η Ελλάδα και πάλι δεν αποτελούσε εξαίρεση. Ίσως μάλιστα να είναι μία από τις χώρες όπου αυτές οι ιδεολογίες συνεχίζουν να επιβιώνουν μέχρι και τις μέρες μας. Αλλά βιαζόμαστε. Για ποιες ιδεολογίες μιλάμε;

ΠΥΡΗΝΕΣ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ο Έρικ Χόμπσμπάουμ προσπαθώντας να εξηγήσει την ακατανόητη λατρεία των αριστερών της εποχής του για τα τριτοκοσμικά αντάρτικα έγραφε:

> Εάν οι ρίζες των προβλημάτων που αντιμετώπιζε ο κόσμος δε βρίσκονται στην ανάπτυξη του σύγχρονου βιομηχανικού καπιταλισμού αλλά στην κατάκτηση του Τρίτου Κόσμου από τους ευρωπαίους αποικιοκράτες το δέκατο έκτο αιώνα, όπως υποστήριζαν οι θεωρητικοί του «παγκοσμίου συστήματος», τότε η αναστροφή της ιστορικής αυτής διαδικασίας στον εικοστό αιώνα πρόσφερε στους ανίσχυρους επαναστάτες του Πρώτου Κόσμου μια διέξοδο.[2]

Φυσικά η εξήγηση ότι οι ανίσχυροι επαναστάτες του 20ου αιώνα έβρισκαν διέξοδο από την ανικανότητά τους στα κινήματα του Τρίτου Κόσμου δεν μας πείθει. Άλλωστε έχουμε ήδη μιλήσει για το γιατί η αριστερά στρεφόταν προς τα κει. Άσε που τα κινήματα των '60s και των '70s δε θα τα λέγαμε και εξ ολοκλήρου «ανίσχυρα». Οι «θεωρητικοί του παγκοσμίου συστήματος», όμως, που υποστήριζαν ότι τα προβλήματα του καπιταλισμού ξεκινούν από τον Τρίτο Κόσμο, αξίζουν την προσοχή μας.

Οι αλλαγές που συνέβησαν από το 1970 και μετά ήταν κολοσσιαίες. Το 1970 η Αμερική αποχώρησε «μονομερώς» από τη συμφωνία του Μπρέτον Γουντς, δηλαδή από το υπάρχον τότε παγκόσμιο εμπορικό στάτους κβο, που η ίδια είχε δημιουργήσει.[3] Εκτός των άλλων, πέταξε και μια «πετρελαϊκή κρίση» στη μούρη των ευρωπαϊκών κρατών για να μάθουν να σέβονται. Το 1973 επίσης, η Αμερική αποχώρησε από το Βιετνάμ, έχοντας στην καμπούρα της ένα από τα μεγαλύτερα ως τότε αντιπολεμικά κινήματα, το οποίο επιτέθηκε στο δικό του κράτος, φωνάζοντας «Bring the War Home». Σ' αυτό το περιβάλλον, τα κράτη που μέχρι πρότινος ήταν προσδεμένα στο άρμα του Μπρέτον Γουντς, έπρεπε να αναζητήσουν νέες σταθερές. Νέες συμμαχίες έπρεπε να φτιαχτούν, νέες ιδέες έπρεπε να γεννηθούν.

Η θεωρία του «παγκόσμιου συστήματος» ξεφύτρωσε ακριβώς τότε. Τότε που το πραγματικό μέχρι πρότινος παγκόσμιο σύστημα κατέρρεε. Κύριος εκφραστής της ήταν ο Ιμάνουελ Βαλερστάιν, ο οποίος το 1974 έγραψε και τη βίβλο αυτής της θεωρίας.[4] Σαν θεωρία δε διέφερε και πολύ από την προϋπάρχουσα θεωρία της εξάρτησης. Είχε πλούσιες χώρες στον πυρήνα, φτωχές στην περιφέρεια και μεταφορά υπεραξίας από την περιφέρεια στον πυρήνα. Οδήγησε σε διάφορες βλακώδεις ιδέες, όπως το ότι με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ο καπιταλισμός ήταν έτοιμος να καταρρεύσει.[5] Αλλά επιτέλεσε διάφορους άλλους σκοπούς. Από τη μία, έχτισε το έδαφος για τη θεωρία της παγκοσμιοποίησης και τα αντίστοιχα κινήματα (ο Βαλερστάιν ήταν από τους πρωτεργάτες αυτών των κινημάτων). Από την άλλη, παρείχε το απαραίτητο υπόβαθρο για τη ραγδαία εξάπλωση του αντιαμερικανισμού. Η λεγόμενη περιφέρεια μεγάλωνε κατά το δοκούν· όποιος ήθελε, ακόμα και πρωτοκοσμικά ευρωπαϊκά κράτη όπως η Ελλάδα, μπορούσε δίχως ντροπή να υποστηρίξει ότι ανήκει στην περιφέρεια. Ο πυρήνας όλο και συρρικνωνόταν μέχρι που έφτασε να περιέχει μόνο το μεγάλο σούπερ-κακό της υφηλίου. Η αφήγηση χοντρικά ήταν η εξής: οι λαοί της περιφέρειας είναι φτωχοί και πολύ καημένοι -> φταίνε οι φονιάδες-των-λαών-αμερικάνοι™ (προφέρεται έτσι, μία λέξη) -> καθήκον κάθε «επαναστάτη» είναι να ταχθεί πλάι σε όποιον (λέει ότι) πολεμά τους φονιάδες-των-λαών-αμερικάνους™.

Ας πούμε, ο μεγαλύτερος εν Ελλάδι υποστηρικτής αυτής της θεωρίας ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου, τον οποίο κανείς δε μπορεί να κατηγορήσει ως «εχθρό του κράτους». Το 1944, ο τότε 25χρονος Α. Παπανδρέου ήταν ένα από τα πέντε μέλη της ελληνικής αποστολής στη συνδιάσκεψη του Μπρέτον Γουντς, πράγμα που σημαίνει ότι εικοσιπέντε χρόνια αργότερα καταλάβαινε από πρώτο χέρι την κολοσσιαία σημασία της αποχώρησης των ΗΠΑ από αυτήν. Στα '70s, ο Κ. Καραμανλής έκανε «άνοιγμα» προς τον αραβικό κόσμο, επισκεπτόμενος διαδοχικά την Αίγυπτο, τη Σαουδική Αραβία, τη Συρία και το Ιράκ.[6] Ο Παπανδρέου, αριστερή αντιπολίτευση τότε, ανέλαβε να χτίσει αυτές τις νέες φιλίες και τις νέες ιδέες στο εσωτερικό της ελληνικής κοινωνίας. Έτσι, οι «παραδοσιακά καλές και φιλικές σχέσεις» με τον αραβικό κόσμο «απέβλεπαν στην ενίσχυση της διεθνούς παρουσίας της χώρας και στην αναζήτηση διπλωματικών στηριγμάτων για τα εθνικά θέματα: ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν ήταν διατεθειμένος να δεχτεί συμπόρευση με τη μεγάλη αντίπαλο, την Τουρκία».[7]

«Διεθνής Παρουσία» και «Εθνικά Θέματα» λοιπόν. Από τη μία το ελληνικό κράτος έχτιζε φιλίες με σκοπό να χτυπήσει την προαιώνια εχθρό και από την άλλη για να αναβαθμίσει την επιρροή και τη θέση του. Ας πούμε εν μέσω πετρελαϊκής κρίσης και κατάρρευσης του Bretton Woods διασφάλισε την απρόσκοπτη και σε χαμηλές τιμές ροή πετρελαίου και υπέγραψε συμφωνίες με 11 αραβικές χώρες ώστε η ελληνόκτητη ναυτιλία να συνεχίσει να μεταφέρει το αραβικό πετρέλαιο, μετατρέποντας την Ελλάδα σε «ζωτική αρτηρία μεταφορών ενέργειας μεταξύ Ευρώπης και Μέσης Ανατολής».[8] Κι όσο το ελληνικό κράτος έκανε δουλειές, η αριστερά πρόσφερε τη στήριξή της. Εξαιρετικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Ιρανικής Επανάστασης του 1979.

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΧΑΟΥΣ: ΕΝΑΣ ΑΓΙΑΤΟΛΑΧ ΠΑΙΡΝΕΙ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΣΙΑ, ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΑΡΙΣΤΕΡΩΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΖΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το 1979 στην Περσία, το καθεστώς του Σάχη κατέρρευσε μετά από μια μακρά περίοδο διαδηλώσεων, απεργιών και αστάθειας. Πολύ γρήγορα, ο Αγιατολάχ Χομεϊνί πήρε την εξουσία μετατρέποντας το Ιράν σε Ισλαμική Δημοκρατία. Ήδη από τις πρώτες μέρες του νέου καθεστώτος η αντιμετώπιση του εξεγερμένου προλεταριάτου (του ίδιου που είχε οδηγήσει στην πτώση του Σάχη) ήταν σκληρή. Η καινούρια ιρανική κυβέρνηση αφόπλισε τους εξεγερμένους, κήρυξε παράνομες τις απεργίες και τα συνδικάτα και διέταξε την ολοκαίνουρια αστυνομία που διέθετε το οργουελικό όνομα «Φρουροί της Επανάστασης» να συλλάβει και να εκτελέσει τους άστεγους καταληψίες των σπιτιών που είχαν εγκαταλείψει οι πλούσιοι· να συλλάβει και να εκτελέσει διαδηλωτές· να επιτεθεί στους ανέργους. Το καθεστώς Χομεϊνί εξηγούσε στους υπηκόους του ότι «οι απεργίες, οι διαδηλώσεις, οι ψηλότεροι μισθοί, η σταθερή εργασία, το επίδομα ανεργίας και τα λοιπά θα εξασθενήσουν την κυβέρνηση και θα την κάνουν πιο ευάλωτη απέναντι στον ιμπεριαλισμό».[9] Οι Αγιατολάχ με κάθε ευκαιρία δήλωναν ότι «με τον κομμουνισμό δε μπορούμε να συνεργαστούμε».[10] Παρ' όλα αυτά, το καθεστώς Χομεϊνί γνώρισε έντονη υποστήριξη από ολόκληρο το φάσμα του ελληνικού κράτους (αριστεράς και δεξιάς).

Το ελληνικό κράτος ήταν από τα πρώτα που αναγνώρισε τη νέα περσική κυβέρνηση. Η αριστερά ανέλαβε το όχι και τόσο δύσκολο έργο της εξύμνησης

του νέου καθεστώτος. Ο Α. Παπανδρέου έστειλε τηλεγράφημα στον Χομεϊνί όπου του μετέφερε «τα θερμά του συγχαρητήρια για την πρωτοφανή νίκη του περσικού λαού στον αγώνα του για την εθνική του απελευθέρωση και τη χωρίς όρους κυριαρχία του».[11] Η ΕΦΕΕ διοργάνωσε συγκέντρωση αλληλεγγύης στο Ιράν, όπου ο, τότε γραμματέας της και μετέπειτα υπουργός Δημόσιας Τάξης, Χρ. Παπουτσής υποστήριζε με σθένος το καθεστώς Χομεϊνί. Οι αριστερές εφημερίδες και τα περιοδικά δημοσίευαν ύμνους για το νέο καθεστώς. Το περιοδικό *Αντί* για παράδειγμα έγραφε για το ζήτημα:

> Στην Περσία μια ιστορικά ανεπανάληπτη λαϊκή εξέγερση κατέλυσε την αιωνόβια δυναστεία και το πλέγμα των ιμπεριαλιστικών της εξαρτήσεων· στο πρόσωπο ενός ιδιότυπα χαρισματικού ηγέτη συνδέει το όραμα μιας προοδευτικής πορείας με τις πολιτικές ανάγκες και τις πολιτιστικές παραδόσεις του λαού της Περσίας.[12]

Λέγοντας «πολιτιστικές παραδόσεις του λαού της Περσίας», οι Έλληνες αριστεροί εννοούν τους αγιατολάχ. Αλλά οι «παραδόσεις» του ιρανικού προλεταριάτου δεν ήταν οι αγιατολάχ και οι μουλάδες. Η ιρανική εργατική τάξη είχε μόλις βγει από μια ένοπλη εξέγερση, με πολύνεκρες απεργίες. Είχε πετρελαϊκή βιομηχανία και εργάτες στην πετρελαϊκή βιομηχανία. Όλα αυτά αποκρύφθηκαν σκόπιμα και οι ιρανοί παρουσιάστηκαν ως «μουσουλμάνοι» σκέτο.

Η εφημερίδα *Ελευθεροτυπία* είχε ξεσαλώσει ακόμα περισσότερο. Είχε στείλει απεσταλμένο στο Ιράν τον Γ. Μαύρο, ο οποίος καθημερινά έστελνε εκτενή αφιερώματα, ενημερώνοντας το ελληνικό κοινό για το πόσο κοντά στην αναρχία και τον κομμουνισμό είχε φτάσει η Περσία. Το Ισλάμ ήταν απλά βιτρίνα σύμφωνα με την *Ελευθεροτυπία* που έγραφε ότι «ο αγώνας του περσικού λαού έχει σαφώς αντιιμπεριαλιστικά χαρακτηριστικά, άσχετο αν -επαναλαμβάνουμε: σ' αυτή τη φάση- γίνεται κάτω απ' τις σημαίες του ισλαμισμού».[13] Όταν μάλιστα οι Ιρανοί εξεγερμένοι μπούκαραν στο παλάτι του Σάχη, η *Ελευθεροτυπία* έπαθε πραγματικό αμόκ. Κυκλοφόρησε με πρωτοσέλιδο που έγραφε «Έπεσαν όπως τα ανάκτορα του Τσάρου». Εκεί μας εξηγούσε ότι ο παγκόσμιος καπιταλισμός είναι έτοιμος να καταρρεύσει χάρη στους… παπάδες!

> Δεν υπάρχει συνταγή για την Επανάσταση. Καταργείς τα κόμματα, ξεφυτρώνουν συνδικάτα. Καταργείς τα συνδικάτα, έρχονται… οι παπάδες. Η Επανάσταση -βλέπετε- είναι πολύτροπη σαν τον Οδυσσέα: έρχεται και με την πείνα και με τον εθνικισμό και με το Κοράνι. Η περσική νίκη προτρέπει όλους τους λαούς του κόσμου ενάντια στον ιμπεριαλισμό.[14]

Κι όσο για την εξόντωση των πολιτικών αντιπάλων; Η ελληνική αριστερά δεν έκανε απλά τα στραβά μάτια· επιδοκίμαζε με μανία, παρ' όλες τις «προοδευτικές ευαισθησίες» της:

> Μας κυριεύει κρυφό παράπονο όταν βλέπουμε πόσο βαθιά είναι η κάθαρση. Δικαιούται να επιδοκιμάσει κανείς ανεπιφύλακτα! Αυτή είναι κάθαρση: αυτή που πραγματοποιεί στην αιμόφυρτη Περσία ο Χομεϊνί. Ούτε «διαρκής», ούτε «στιγμιαία», ούτε σοφιστείες, ούτε νομικισμοί, ούτε «δικαστηριακές αμνηστεύσεις». Επαναστατικά δικαστήρια, συνοπτικές διαδικασίες, αποσπάσματα και τέρμα.[15]

Η *Ελευθεροτυπία* γούσταρε τις «συνοπτικές διαδικασίες» με τις οποίες στέλνονταν στο εκτελεστικό απόσπασμα χιλιάδες Ιρανοί. Το παράπονό της για την εν Ελλάδι «ελλιπή αποχουντοποίηση» δεν κρυβόταν. Οι συγκεντρώσεις αλληλεγγύης στην ιρανική επανάσταση έδιναν και έπαιρναν. Οι επίδοξοι διοργανωτές ήταν άφθονοι. Ενίοτε τσακώνονταν και για το ποιος συμπαραστέκεται «με μεγαλύτερη συνέπεια στον ιρανικό λαό».[16] Και δεν ήταν μόνο η κοινοβουλευτική Αριστερά. Με την Ιρανική Επανάσταση άστραψε και το προσωπάκι της λεγόμενης «άκρας» Αριστεράς. Αξίζει εδώ να αναφέρουμε το παράδειγμα μιας οργάνωσης με μεγάλη παράδοση στον κρατικής χρησιμότητας τριτοκοσμισμό.

Η Εργατική Διεθνιστική Ένωση (ΕΔΕ), οργάνωση-πρόγονος του ΕΕΚ, είχε κάνει την «αντι-ιμπεριαλιστική αλληλεγγύη» επάγγελμα. Δεν είχε σημασία σε ποιον. «Αντι-ιμπεριαλιστής» να ήταν κι ας ήταν ό,τι ήθελε. Η γκάμα της αλληλεγγύης τους ξεκινούσε από την Κύπρο και τον Μακάριο, περνούσε στον συνταγματάρχη Καντάφι, συνέχιζε στην Αίγυπτο και την Παλαιστίνη και μερικές δεκαετίες αργότερα έφτασε να περιλαμβάνει μέχρι και τη Σερβία του Μιλόσεβιτς. Φυσικά το καθεστώς Χομεϊνί δε θα μπορούσε να μένει στην απ' έξω. Περιέργως, πριν ο Χομεϊνί πάρει την εξουσία στα χέρια του, η ΕΔΕ στήριζε άλλη φράξια της Ιρανικής Επανάστασης και έβριζε τον Χομεϊνί και τους Αγιατολάχ:

> Τα άλυτα δημοκρατικά αιτήματα των περσικών μαζών, η απελευθέρωση από τον ιμπεριαλιστικό ζυγό δε μπορούν να βρουν τη λύση τους σε μια «ισλαμική δημοκρατία» που υπόσχεται ο Χομεϊνί.[17]
>
> Είναι σαφές ότι οι Αμερικάνοι ιμπεριαλιστές θεωρούν τον θρησκευτικό και αντικομμουνιστή ηγέτη την τελευταία τους ελπίδα.[18]

Μόλις όμως ο Χομεϊνί επικράτησε και το ελληνικό κράτος έτρεξε να χτίσει σχέσεις μαζί του, η γραμμή άλλαξε. Ο Χομεϊνί ξαφνικά μετατράπηκε στον «αδιαμφισβήτητο αντι-ιμπεριαλιστή ηγέτη της Επανάστασης» και η εφημερίδα της ΕΔΕ, *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, φιλοξενούσε συνεντεύξεις του[19] και έβριζε όσους ενοχλούνταν από τις εκτελέσεις στο Ιράν.[20] Ακόμα και χρόνια μετά την Ιρανική Επανάσταση, όταν είχε γίνει πια ξεκάθαρο ακόμα και στους πιο πεισμένους ότι το Ιράν δε βάδιζε προς τον κομμουνισμό, την αναρχία και την αταξική κοινωνία και ότι είχαν εξοντωθεί πλήρως όλες οι εργατικές οργανώσεις, η ΕΔΕ συνέχισε να υποστηρίζει τον επαναστάτη Αγιατολάχ και τις εκκαθαρίσεις του.

Μάλιστα, μέλη της ταξίδεψαν στην Περσία ως προσωπικοί καλεσμένοι του ιρανικού καθεστώτος στον εορτασμό για τα 4 χρόνια της Επανάστασης. Φιλοξενήθηκαν στο μεγαλύτερο και πολυτελέστερο ξενοδοχείο της Τεχεράνης και συναντήθηκαν με τον Αγιατολάχ Χομεϊνί και την ηγεσία του καθεστώτος στο προεδρικό μέγαρο. Γυρνώντας δημοσίευσαν μια μαρτυρία 44 σελίδων στην οποία το Ιράν παρουσιαζόταν ως η κομμουνιστική ουτοπία. Με δακρύβρεχτο ύφος αναφερόταν ότι στο Ιράν «δεν έχει αστυνομικούς στο δρόμο». Κι αν δεν έχει μπάτσους, τι έχει; Ο αναγνώστης δεν έμενε πολλή ώρα με την απορία:

> Η τάξη κι η ασφάλεια εξασφαλίζονται από τους Πασνταράν, τους Φρουρούς της Επανάστασης. Είναι νεολαίοι, στη συντριπτική τους πλειοψηφία 15-22 χρονών. Φορώντας ένα στρατιωτικό τζάκετ πάνω από τα φτωχά πολιτικά τους

Ο Α. Παπανδρέου (στ' αριστερά) με τον Κ. Βαρβαρέσο στη συνδιάσκεψη του Μπρέτον Γουντς, 1944.

Η Ελευθεροτυπία στην πρώτη γραμμή της επανάστασης.

Ο Α. Παπανδρέου στο προεδρείο της Γ' Μεσογειακής Συνδιάσκεψης Σοσιαλιστικών Κομμάτων, 1979.

Ζήτω ο ~~Μαρξ~~ Χομεϊνί!
Στη φωτογραφία δε βλέπουμε ιρανούς διαδηλωτές, αλλά το μπλοκ της ΕΔΕ στη διαδήλωση της Πρωτομαγιάς του 1979.

> ρούχα, με το αυτόματο περασμένο στον ώμο, με φλογερή επαναστατική αφοσίωση, τα νεαρά αυτά παιδιά του λαού, η πρωτοπορία του, κατευθύνουν, περιφρουρούν, κινητοποιούν, θυσιάζονται.[21]

Δεν είχε μπάτσους στο επαναστατικό Ιράν λοιπόν. Μόνο κάτι ένοπλους πιτσιρικάδες με αυτόματα που τριγυρνούσαν τους δρόμους, αλλά αυτοί ήταν επαναστάτες οπότε ντάξει. Στη συνέχεια, μιλούσαν ενθουσιασμένοι για τα «άφθονα επαναστατικά συνθήματα» όπως το «Ο Χομεϊνί είναι ο ηγέτης!» και το «Θάνατος στους εχθρούς της ηγεσίας, την Αμερική, τον Σαντάμ και το Ισραήλ!».[22] Με λίγα λόγια κάτι σα να φωνάζουμε εδώ «Ζήτω ο Τσίπρας!» και «Θάνατος στους Τούρκους!». Αναφέρονταν με μεγάλη χαρά στις εθνικοποιήσεις, αλλά δεν σχολίαζαν την απαγόρευση των απεργιών. Η εξόντωση της εξ αριστερών αντιπολίτευσης του Χομεϊνί σύμφωνα με την ΕΔΕ αφορούσε μόνο «πράκτορες του ιμπεριαλισμού».[23]

Η ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ, ΤΟ ΟΠΛΟ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ

Για να καταλάβουμε καλύτερα την υποστήριξη του ελληνικού κράτους προς την Ιρανική Επανάσταση πρέπει να κοιτάξουμε καλύτερα την περίοδο στην οποία αναφερόμαστε. Όσον αφορά το μέτωπο των ελληνοτουρκικών, λίγα μόλις χρόνια πριν, το 1974, ο ελληνοτουρκικός ανταγωνισμός για την Κύπρο είχε παγώσει με το ελληνικό πραξικόπημα, την τουρκική εισβολή και τη διχοτόμηση του νησιού. Η βαθιά οικονομική κρίση στην οποία είχε βρεθεί η Τουρκία συνέχισε όμως να δίνει ελπίδες στους Έλληνες. Το 1979, δηλαδή τη χρονιά για την οποία μιλάμε, διεξάγονταν συνομιλίες για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας, οι οποίες φυσικά κατέρρευσαν.[24] Η τουρκική λίρα υποτιμήθηκε 43%.[25] Το πολιτικό σύστημα της Τουρκίας έτριζε· τόσο που ένα χρόνο αργότερα συνέβη ένα από τα άφθονα πραξικοπήματα της τουρκικής ιστορίας.[26] Και φυσικά, η ελληνική κοινωνία εξοικειωνόταν με ταχύρρυθμα μαθήματα με την «συνεχιζόμενη και εντεινόμενη τον τελευταίο καιρό τουρκική προκλητικότητα».[27] Και ο Α. Παπανδρέου υποστήριζε ότι «ο διάλογος με την Τουρκία δεν έχει πια νόημα εφ' όσον νομιμοποιεί τις τουρκικές επεκτατικές επιδιώξεις και προκλήσεις».[28] Νομίζουμε πως όλα αυτά χτυπάνε το καμπανάκι οποιουδήποτε παρακολουθεί έστω και ελάχιστα τις εφημερίδες σήμερα.

Η Τουρκία από την πλευρά της δεν έβλεπε και με μεγάλη αισιοδοξία τις εξελίξεις στο Ιράν. Ο Αμερικανός πρόεδρος Κάρτερ δήλωσε σε συνέντευξή του ότι «η Τουρκία μπορεί να γίνει ένα νέο Ιράν».[29] Όπως έγραφε η τουρκική εφημερίδα *Μιλιέτ*:

> Από τουρκικής πλευράς δεν διακρίνονται κίνδυνοι, καθώς είναι φανερό ότι οι δυνάμεις του Χομεϊνί δεν πρόκειται να βγουν κερδισμένες από προστριβές με την Τουρκία. Αλλά η Άγκυρα πρέπει να είναι περισσότερο προσεκτική αν οι μελλοντικές εξελίξεις στο Ιράν οδηγήσουν σε διαμελισμούς. Οι εξελίξεις στην Περσία ίσως οδηγήσουν σε προσπάθειες των Κούρδων να σχηματίσουν χωριστή διοίκηση.[30]

Τέτοιες προσπάθειες πράγματι έγιναν. Τελικώς καταστάλθηκαν με σφοδρές μάχες Κούρδων - ιρανικού στρατού.[31] Η ελληνική πλευρά χαιρόταν με την πιθανότητα ανάφλεξης της Μέσης Ανατολής, ακριβώς επειδή ήταν πιθανό να δημιουργήσει προβλήματα στην Τουρκία. Έτσι, όταν δεν ήταν απασχολημένη εξυμνώντας τον Αγιατολάχ Χομεϊνί, μελετούσε αυτές τις ανακατατάξεις δίχως τον ενθουσιασμό του επαναστάτη· με την ψυχρή ματιά του γεωπολιτικού αναλυτή. Η εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, την ίδια μέρα που παραληρούσε για το προεδρικό μέγαρο που «έπεσε όπως τα ανάκτορα του Τσάρου», στις πίσω σελίδες φιλοξενούσε μια άλλη γνώμη:

> Το παραδοσιακό τετράδυμο φρούριο της δυτικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή (Τουρκία – Ιράν – Ισραήλ – Παλαιστίνη) διαλύθηκε. Σήμερα περισσότερο από ποτέ αποκτά σημασία ο ελληνικός χώρος.[32]

Σ' αυτό το ρευστό περιβάλλον, η αριστερή εξωτερική πολιτική ξεσάλωσε. Με πρωτοβουλία του ΠΑΣΟΚ φτιάχτηκε ένα πράγμα που λεγόταν «Μεσογειακή Συνδιάσκεψη Σοσιαλιστικών Κομμάτων». Φυσικά τουρκικά κόμματα δε συμμετείχαν. Το 1979, η Γ' Συνδιάσκεψη φιλοξενήθηκε στην Αθήνα. Από το προεδρείο, ο Α. Παπανδρέου σήμανε την έναρξη της Συνδιάσκεψης με πύρινους λόγους κατά του ΝΑΤΟ, της εξάρτησης, του παγκόσμιου συστήματος πυρήνα-πε- ριφέρειας και του ιμπεριαλισμού. Στη συνέχεια ήρθε στο δια ταύτα και έγινε αρκετά πιο συγκεκριμένος. Προφανώς το ζήτημά του δεν ήταν το Ιράν, αλλά η Τουρκία:

> […] ο ιμπεριαλισμός καθοδήγησε και ενίσχυσε […] τον επεκτατικό σωβινισμό της άρχουσας τάξης της Περσίας και της Τουρκίας. Με την επανάσταση του Περσικού Λαού χάθηκε ο ρόλος του «πληρεξουσίου» για την Περσία. Παραμένει όμως ο ρόλος της Τουρκίας και μάλιστα γίνεται ακόμα πιο επικίνδυνος. […] Ανάλογα θα πρέπει να συμπαρασταθούν όλα τα πραγματικά αντιιμπεριαλιστικά κινήματα της Μεσογείου στον αμυντικό αγώνα του Ελληνικού Λαού, για την προστασία των πανάρχαιων κυριαρχικών του δικαιωμάτων στο Αιγαίο, θάλασσα που γέννησε και γαλούχησε τον Ελληνισμό αδιάκοπα από τη χαραυγή της Ιστορίας. Θα πρέπει να συμπαραταχθούμε για την υπεράσπιση του ενιαίου και αδιαίρετου ηπειρωτικού, νησιωτικού, εναέριου και υποθαλάσσιου χώρου της Ελλάδας, που κατοχυρώνεται από διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις. […] όπως δεν δεχόμαστε τον εθνικό αφανισμό των Παλαιστινίων, άλλο τόσο δεν δεχόμαστε τον αφανισμό της Κύπρου, και τη συρρίκνωση της Ελλάδας.[33]

Αφού λοιπόν με την ιρανική επανάσταση ο «τσάτσος-των-ιμπεριαλιστών-Περσία» κατέρρευσε, δε βοηθάμε και τον «ακόμα-πιο-τσάτσο-των-ιμπεριαλιστών-Τουρκία» να καταρρεύσει; Και να υποστηρίξουμε όλοι μαζί οι «αντι-ιμπεριαλιστές» τον «αμυντικό αγώνα» της ελλαδίτσας για τα «ηπειρωτικά, νησιωτικά, εναέρια και υποθαλάσσια» σύνορα, κάτι που φυσικά εντάσσεται στον «αντι-ιμπεριαλιστικό» αγώνα;

Φυσικά, το ελληνικό κράτος δε σκεφτόταν μόνο την Τουρκία. Αυτή η ενασχόληση ήταν στα πλαίσια της Μεγάλης Ιδέας. Αντίθετα οι εμπορικές σχέσεις με τον «αραβικό κόσμο» δεν ήταν μια ιδέα, αλλά μια πολύ απτή πραγματικότητα. Ας πούμε, η Ελλάδα ήλπιζε να αναλάβει όλο και μεγαλύτερο κομμάτι από τη μεταφορά του ιρανικού πετρελαίου, πράγμα που σταδιακά κατάφερε. Αμέσως μετά την επανάσταση, οι εμπορικές της σχέσεις με το Ιράν πολλαπλασιάστηκαν.[34] Ο Βόλος το 1977 απέκτησε απευθείας ναυτική σύνδεση με την Ταρτούς της Συρίας και μετατράπηκε σε εμπορική αρτηρία πρώτης γραμμής. Μετά την ιρανική επανάσταση η γραμμή Βόλου-Ταρτούς γνώρισε υψηλή κίνηση και μόνο μετά τον πόλεμο Ιράν-Ιράκ άρχισε να χάνει τη σημασία της.[35] Σήμερα αυτή η σχέση συνεχίζει να υφίσταται, με 7 στις 10 ναυτιλιακές που μεταφέρουν ιρανικό πετρέλαιο να είναι ελληνικές.[36]

Η ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Προχωρώντας στα τέλη της δεκαετίας του '80, η

«αλληλεγγύη στο Ιράν» ξεχάστηκε όσο γρήγορα εμφανίστηκε. Κανείς απ' όσους διερρήγνυαν τα ιμάτιά τους για τον «μαχόμενο ιρανικό λαό» δεν ασχολήθηκε με το τι απέγινε η φοβερή και τρομερή «επανάσταση» που θα «διέλυε τον παγκόσμιο ιμπεριαλισμό». Κανείς δεν έκανε ούτε ίχνος αυτοκριτικής.

Προς μεγάλη απογοήτευση του ελληνικού κράτους, η Τουρκία για άλλη μια φορά ξεπέρασε τα προβλήματά της και δε διαλύθηκε. Η αλληλεγγύη στον «αραβικό κόσμο» μπήκε πίσω στο συρτάρι και περίμενε υπομονετικά την επόμενη φορά που το ελληνικό κράτος θα χρειαζόταν τη βοήθειά της. Άλλωστε ο πυρετός του κόσμου δε σταματά. Κι όποιος βρίσκεται ανάμεσα στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή, δε βαριέται ποτέ.

Στις μέρες μας, η Μέση Ανατολή φλέγεται και πάλι. Η Τουρκία πιέζεται και πάλι (ή τουλάχιστον έτσι πιστεύει η Ελλάδα). Το ελληνικό κράτος ελπίζει και πάλι να αποκομίσει οφέλη. Και ο τριτοκοσμισμός επιστρατεύεται και πάλι για να δώσει ρόλο ύπαρξης στα σάπια κομμάτια της αριστεράς. Το 2014, ο τότε υπουργός Ευ. Βενιζέλος σε ένα άρθρο γραμμής για την εξωτερική πολιτική της χώρας, αφού εκθείαζε την εξωτερική πολιτική του Α. Παπανδρέου και καλούσε στη δημιουργία νέων συμμαχιών «εκτός ΝΑΤΟ και Ε.Ε.», έκανε την εξής σπάνια παραδοχή:

> Δεν είναι πράγματι εύκολο να εξηγήσει κάποιος γιατί η θέση της χώρας ως προς τον εμφύλιο πόλεμο στη Συρία ή την κρίση στην Ουκρανία σχετίζεται με το Κυπριακό ή με την κατάσταση στο Αιγαίο και την Αν. Μεσόγειο. Μόλις όμως το θέμα τεθεί από την οπτική γωνία της τουρκικής πολιτικής, γίνεται πολύ πιο εύκολα αντιληπτή π.χ. η πιθανή συσχέτιση.[37]

Θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε μια παρόμοια διατύπωση για την κατά τα άλλα ακατανόητη ελληνική «αλληλεγγύη» στο Ιράν το 1979. «Μόλις το θέμα τεθεί από την οπτική γωνία της ελληνική εξωτερικής πολιτικής, γίνεται πολύ πιο εύκολα αντιληπτή η πιθανή συσχέτιση». Η οπτική γωνία των κρατών είναι πολύ διαφορετική από τη δική μας. Τα κράτη δε βλέπουν καλούς και κακούς λαούς, δε βλέπουν επαναστάτες και τυράννους, δεν ενδιαφέρονται για την ανθρώπινη ζωή· βλέπουν συμφέροντα, βλέπουν ένοπλη ισχύ, βλέπουν άλλα κράτη.

Μεταξύ των '60s και των '70s η κρατικοποιημένη αριστερά έμαθε να βλέπει την «αλληλεγγύη» μέσα από τα μάτια του ελληνικού κράτους. Εν τέλει, ο «διεθνισμός» της μάλλον ήταν το να στηρίζει το κράτος της διεθνώς. Οι μέθοδοι, οι γραμμές σκέψεις και οι σχέσεις που αναπτύχθηκαν τότε, ακόμα βρίσκονται στο DNA της ελληνικής αριστεράς. Είναι οι ίδιες που πλαισίωσαν την υποστήριξη στον Μιλόσεβιτς.

1. Όλα αυτά τα τρελά στο «"Ενας είναι ο εχθρός…" Ο αριστερός τριτοκοσμισμός και η σιχαμένη κρατική του χρησιμότητα, μέρος 1ο», *Antifa* #60, 05/2018.

2. Έρικ Χόμπσμπάουμ, *Η Εποχή των Άκρων: Ο σύντομος εικοστός αιώνας 1914-1991*, Θεμέλιο, 2010, σ.565.

3. Περισσότερα για τη συμφωνία του Μπρέτον Γουντς και τη σημασία της στο «Ο Ντόναλντ Τραμπ δεν είναι τρελός!», *Antifa* #55, 03/2017.

4. Immanuel Wallerstein, *The Modern World System*, Academic Press, 1974.

5. Immanuel Wallerstein, «The Cold War and Third World», *Economic and Political Weekly*, 27/04/1991.

6. Κ. Σβολόπουλος, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1945-1981*, τόμος β', Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2001, σ. 225.

7. Δεν τα λέμε μόνο εμείς· τα λέει κι η Wikipedia στο λήμμα «Ανδρέας Παπανδρέου». Ως πηγή αναφέρεται το David Allen και Alfred Pijpers, *European foreign policy-making and the Arab-Israeli conflict*, Martinus Nijhoff Publishers, 1984.

8. Κ. Σβολόπουλος, ό.π., σελ. 225.

9. Τα γεγονότα αναφέρονται σε ανοιχτή επιστολή Ιρανών εργατών-στις-πετρελαιοπηγές που πρωταγωνίστησαν στις απεργίες πριν την πτώση του Σάχη. Περιλαμβάνεται στο Bob Myers, *Is this Really What We Fought For?*, Beekman Books, 2001, σ. 60-61.

10. Γ. Μαύρος, «Ο Ισλαμισμός: Θρησκεία Πολιτική», *Ελευθεροτυπία*, 05/02/1979.

11. «Η Αθήνα αναγνωρίζει, ο Ανδρέας συγχαίρει», *Ελευθεροτυπία*, 14/02/1979.

12. «Η Στιγμή της Επανάστασης», *Αντί* #119, 17/02/1979.

13. Γ. Μαύρος, ό.π.

14. «Τα μηνύματα της Περσίας», *Ελευθεροτυπία*, 13/02/1979.

15. «Εκτελέστηκαν 3 στρατηγοί», *Ελευθεροτυπία*, 15/02/1979.

16. Βλ. π.χ. τη διαμάχη ΚΚΕ-ΠΑΣΟΚ στο «Συγκέντρωση Αλληλεγγύης προς την ιρανική επανάσταση», *Ριζοσπάστης*, 14/02/1980.

17. «Σάχης Τέλος», *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 17/01/1979.

18. «Επιστρέφει ο Χομεϊνί», *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 24/01/1979.

19. «Συνέντευξη Αγιατολάχ Χομεϊνί», *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 28/04/1979.

20. «Ενοχλούνται από τις εκτελέσεις στο Ιράν», *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 21/03/1979.

21. Σ. Μιχαήλ, *Οι Δέκα Μέρες της Αυγής: Μια Ζωντανή Μαρτυρία*, Σοσιαλιστική Αλλαγή, 1983, σ. 6. Το κείμενο μπορείτε να το βρείτε ολόκληρο στο antifascripta.net > βιβλιοθήκη > τεκμηρίωση. Μόνο για γερά στομάχια, ατσάλινα νεύρα, και τέτοια.

22. Ό.π., σελ. 9.

23. Ό.π., σελ. 27-33.

24. Βλ. π.χ. «Χρήσιμες οι συνομιλίες για την υφαλοκρηπίδα γράφει ο τουρκικός τύπος», *Μακεδονία*, 13/02/1979.

25. «43% υποτιμήθηκε η τουρκική λίρα», *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 13/06/1979.

26. Για μια σύντομη πολιτική ιστορία της Τουρκίας βλ. το ένθετο «Ο ατέρμονος εμφύλιος: Ιστορία του τουρκικού κράτους κοιτάζοντας από απέναντι», *Antifa* #49, 12/2015.

27. Αναφέρεται επί λέξει στο «Με ενδιαφέρον αναμένεται η ενημέρωση της Βουλής για τις σχέσεις με την Τουρκία και της Ην. Πολιτείες», *Μακεδονία*, 23/11/1979.

28. Ό.π.

29. «Επιχείρηση "Διάσωση Τουρκίας"», *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 20/01/1979.

30. Το απόσπασμα της Μιλιέτ αναφέρεται στο «Ηνωμ. Πολιτείες, Αγγλία, Γαλλία και πολλές άλλες χώρες αναγνώρισαν τον Μπαζαργκάν», *Μακεδονία*, 14/02/1979.

31. «Μάχες στο Ιράν με τους Κούρδους», *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 24/03/1979.

32. Γ. Καράγιωργας, «Θα διδαχθεί η Ουάσινγκτον από το Ιράν;», *Ελευθεροτυπία*, 13/02/1979.

33. «Εισήγηση του Προέδρου του Π.Α.ΣΟ.Κ. Ανδρέα Παπανδρέου στην Γ' Μεσογειακή Συνδιάσκεψη, Αθήνα, 1979». Περιλαμβάνεται στο Α. Παπανδρέου, «Για μια Μεσόγειο Απελευθερωμένη και Σοσιαλιστική», ΠΑ.ΣΟ.Κ, 1981. Μπορείτε να τη βρείτε ολόκληρη (κάντε το γιατί είναι αρκετά εντυπωσιακή) στο antifascripta.net > βιβλιοθήκη > τεκμηρίωση.

34. Evangelos Venetis, *Relations of Iran with Greece and the EU*, ΕΛΙΑΜΕΠ, 05/2014.

35. Σ. Ρούσσος, «Η Ελληνική Πολιτική στη Μέση Ανατολή». Περιλαμβάνεται στο Κ. Αρβανιτόπουλος και Μ. Κόππα (επιμ.), *30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1974-2004*, Λιβάνης, 2005, σ. 84.

36. Η. Μπέλος, «Ελληνική υπόθεση οι εξαγωγές ιρανικού αργού πετρελαίου», *Καθημερινή*, 12/03/2017.

37. Ε. Βενιζέλος, «Εθνική συναίνεση και εξωτερική πολιτική», *Καθημερινή*, 02/11/2014.

38. «Κύπρος-Παλαιστίνη Κοινός Αγώνας», *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 02/06/1979.

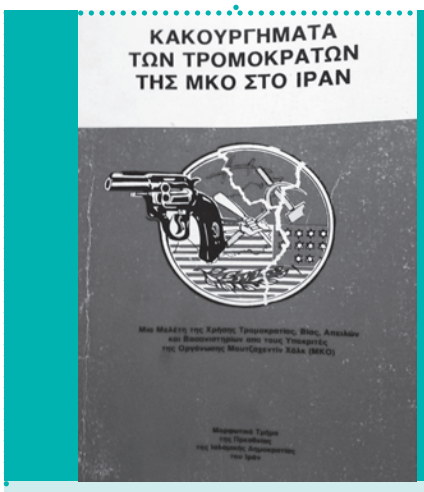

Κινηματικά Τυπογραφεία

Τέτοιου είδους βιβλία τυπώνονταν στο τυπογραφείο της ΕΔΕ στις αρχές του '80. Βιβλία που στη θέση του εκδότη έγραφαν «Μορφωτικό Τμήμα της Πρεσβείας της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν» και εκδίδονταν για να βρίσουν την οργάνωση «Μουτζαχεντίν του Λαού» (ΜΚΟ) και όποιον άλλο αντικαθεστωτικό έβρισκαν πρόχειρο.

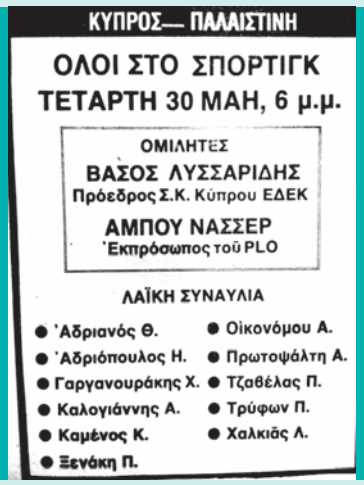

Υπουργοί και Συγκεντρώσεις

Επάνω βρίσκεται ένα στιγμιότυπο από τη συνάντηση του υπ. Εξωτερικών του Ιράν Σαντέκ Γκοντμπζαντέχ με τον Έλληνα ομόλογό του και μετέπειτα πρωθυπουργό Γ. Ράλλη. Η Ελλάδα ήταν η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που επισκέφτηκε. Μια μέρα αργότερα ο Ιρανός υπ.εξ. παρεβρέθηκε στην εκδήλωση που φαίνεται κάτω, στην οποία καλούσε η ΕΔΕ. Στην εκδήλωση, εκτός από τον Ιρανό υπ. εξ. και την ΕΔΕ συμμετείχαν το ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ(Εσ.), ο Δήμος Αθηναίων, ο Σύλλογος Κυπρίων Φοιτητών, ένας εκπρόσωπος του Μετώπου Απελευθέρωσης Παλαιστίνης και ο πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Κύπρου και μετέπειτα Πρόεδρος του Κυπριακού Κοινοβουλίου, Βάσος Λυσσαρίδης.[38] Η σύμπνοια υπουργών και επαναστατικής αριστεράς είχε φτάσει σε σημείο να μπορούν να συνδιοργανώσουν εκδήλωση. Φυσικά όπως κάθε event της εποχής που σεβόταν τον εαυτό του έκλεινε με «Λαϊκή Συναυλία».